

mic numerari Manuel Jorba, que ocupa les darreres pàgines (191-199) de l'esmentat llibre. Els assistents a l'acte van ser obsequiats pel Dr. Martí, a manera de cloenda, amb un exquisit refrigeri al majestuós pati del Palau Recasens.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Conferència «Llengua i territori» de Joan Veny a Torelló (22 d'abril de 2017). — El dia 22 d'abril de 2017 Joan Veny impartí la conferència «Llengua i territori» a la Biblioteca Dos Rius de Torelló davant d'un públic nombrós (entre el qual molts exalumnes seus). Constituï el part central d'un acte dedicat a la llengua i la literatura catalanes.

Obrí la sessió l'alcalde de Torelló, Santi Vivet, agraint al Dr. Joan Veny la seva presència, així com la donació que feia a la Biblioteca Dos Rius del 8è volum de l'*Atles Lingüístic del Domini Català*. Remarcà la importància de poder escoltar el dialectòleg per antonomàsia i Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2015.

A continuació, el periodista Oriol Capdevila féu la presentació del conferenciant, en la qual exposà la seva labor docent com a catedràtic a la Universitat de Barcelona, la seva tasca ingent en el camp de la recerca —de manera destacada, com a director de l'*Atles Lingüístic del Domini Català* (ALDC) i com a autor d'un nombre important de llibres i articles relatiu a dialectologia principalment— i les múltiples distincions rebudes (premi de la Fundació Catalana per a la Recerca [2004], doctorat *honoris causa* de la Universitat de València [2008], Premi d'Honor de les Lletres Catalanes [2015], doctorat *honoris causa* de la Universitat de les Illes Balears [2016], entre d'altres).

Seguidament i amb el suport de mapes de l'ALDC i del *Petit Atles Lingüístic del Domini Català* (PALDC), Joan Veny va mostrar el ventall de variants d'alguns mots de la llengua catalana damunt l'espai; com a responsables dels canvis que han conduït a aquesta diversitat lingüística va adduir, a més de factors d'índole geogràfica pròpiament dita, factors històrics i socials. Ho exemplificà comentant que la primera divisió dialectal de Milà i Fontanals (1861), que agrupà en dos blocs —oriental i occidental— els diversos parlars catalans, troba suport en causes històriques (l'anomenada “reconquesta”) i geogràfiques (la partió dels cursos fluvials o la lateralitat); en aquest punt, el conferenciant va enriquir amb noves aportacions la divisió esmentada: *heura/hedra*, *rectoria/abadia* i la dicotomia més recent *diarrea/diarrera*. Aplicà també el concepte geolingüístic d'àrea lateral per justificar semblances entre valencià i balear (com la pervivència del mot *arena* per a la *sorra*). Després i dins el bloc dels dialectes occidentals, féu esment de les característiques noves adquirides pel valencià com a conseqüència, sigui de la repoblació aragonesa (que explica els mots *villamarquí* ‘filaberquí’ o *gemecar* ‘gemegar’), sigui de la immigració provinent de Múrcia i de la Manxa (evidenciada en *reixiu* ‘rosada’ o [vaca] *matxorra* ‘[vaca] estèril’). Quant al bloc dels dialectes orientals, va destacar la influència occitana que es troba en el rossellonès (on hi ha *cavalla* ‘egua’, *esquerrot* ‘esquerrà’), la qual s'ajunta a la posició d'àrea lateral d'aquest dialecte (que explica la conservació de *guarir* ‘curar’). Hi va afegir que *remendar* [les xarxes] deu ser un occitanisme i no un castellanisme atès que es troba també a la costa del Llenguadoc i, a més, és congruent amb la fonologia occitana.

Va sumar a l'exposició general indicada comentaris sobre cultura popular, així com exemples de la relació entre la dialectologia i la literatura. En el primer d'aquests punts, va esmentar, entre d'altres, *eixavuiro* ‘esternut’ —mot que escollí perquè es troba a Osona, a més d'algunes altres àrees veïnes—, el qual està relacionat amb el verb EXA(U)GURIARE i és un reflex de la creença

existent en algunes cultures que mitjançant l'esternut s'anul·la un mal auguri o s'emet un auguri (bo o dolent). Quant als vincles que es poden establir entre la literatura i la dialectologia, es va referir a l'ús de mots dialectals per part d'alguns autors, siguin aquests propis de la seva parla o pertanyents a altres àrees (en serien mostra Verdaguer o Foix, i les paraules *trema* 'xarxa', *botida* 'inflada', *muriac* 'ratapinyada'), així com a la troballa que féu de mots i trets valencians en el manuscrit del Curial (entre aquests, *rails* 'arrels', *purna* 'espurma', *espill* 'mirall', *cullereta* 'capgròs' i la diferència sistemàtica de *a/e* en posició àtona).

Joan Veny va cloure la seva magistral i suggestiva exposició mostrant les relacions entre l'estàndard, la llengua col·loquial i les varietats dialectals: com a exemple, va comentar el mot índex de l'estàndard (el qual pot suplir la inexistència d'un mot col·loquial per a aquest dit de la mà) i el mot *llonganissa* (més proper al seu ètim llatí que el mot *llangonissa* i, per això, preferit per a l'estàndard malgrat que aquest darrer sigui emprat en una gran extensió territorial).

Després de la conferència, el públic pogué gaudir de l'audició de les quinze tankes de Màrius Torres aplegades sota l'epígraf «Entre l'herba i els núvols» en la seva obra *Poesies*. Quinze rapsodes provinents de diferents poblacions d'Osona i del Bages les recitaren davant de les fotografies respectives creades per quinze membres de l'Agrupació Fotogràfica de Torelló, entitat fortament arrelada al municipi des de fa dècades. El recital col·lectiu serví també per inaugurar l'exposició de poesia i fotografia «Entre l'herba i els núvols». Fou present a la sessió Joan Ramon Veny-Mesquida, membre fundador i actual director de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida.

L'organització de l'acte anà a càrrec d'Òmnium Cultural d'Osona, l'Agrupació Fotogràfica de Torelló i els Rapsodes de la Vall del Ges, en col·laboració amb l'Ajuntament de Torelló, l'Associació d'Estudis Torellonencs (ADET) i la Biblioteca Dos Rius (Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona).

Montserrat ADAM
Universitat de Barcelona
Jordi DORCA

La llengua i la literatura a les aules del segle XXI: un afer d'estat (26 d'abril de 2017). —

El passat 26 d'abril va tenir lloc a l'Institut d'Estudis Catalans el «III Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a la secundària i la universitat», que comptà amb l'assistència de prop d'un centenar de professors i una vuitantena d'estudiants que van omplir la Sala Prat de la Riba per conèixer la diagnosi de la situació de la llengua i la literatura a les aules, però també diverses propostes per abordar-ne el futur amb garanties. El simposi, organitzat pel Departament de Filologia Catalana de la UAB, sota la coordinació dels professors Daniel Casals i Francesc Foguet, va comptar amb la col·laboració de la Secció Filològica de l'IEC, la Societat Catalana de Llengua i Literatura (filial de l'IEC), l'ICE de la UAB, el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya i el Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània de la UAB. La jornada s'obria a dos quarts de deu del matí amb els parlaments institucionals de benvinguda per part de Margarita Arboix, rectora de la UAB; Joandomènec Ros, president de l'IEC; Maria Teresa Cabré Castellví, presidenta de la Secció Filològica; Anna Cros Alavedra, directora de l'ICE de la UAB; Manuel Llanas, president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura i Francesc Danés, en representació del Col·legi Oficial de Llicenciats i Doctors en Filosofia i Lletres i Ciències de Catalunya. Tots van destacar la importància de crear punts de trobada i marcs de reflexió com aquest.

La lliçó inaugural va anar a càrrec de Tilbert Dídac Stegmann, professor emèrit de la Goethe-Universität Frankfurt am Main, que va fer una apel·lació a engrescar els alumnes amb la llengua i